



Listopad 2024

Transatlantická spolupráce po prezidentských volbách v USA

Alexandra Keating

Shrnutí

Evropa má v prezidentských volbách ve Spojených státech v roce 2024 hodně co ztratit nebo získat. I když evropské země nemohou ovlivnit jejich výsledek, tradičně pevný transatlantický vztah mezi Evropou a Spojenými státy se může výrazně změnit podle toho, kdo v lednu usedne do Oválné pracovny.

Hlavní body

- Drasticky odlišné zahraničněpolitické agendy Kamaly Harrisové a Donalda Trumpa by mohly výrazně ovlivnit Evropu, ale volby jsou stále velmi těsné a jejich výsledek nelze předvídat.
- Nejistota ohledně budoucí americké podpory Ukrajině a absence plánu na ukončení konfliktu na Blízkém východě nutí Evropu hledat vlastní směr a zároveň se vyrovnávat s vnitřními rozpory.
- Objevují se také obavy o budoucí spolupráci v oblasti obchodu, kybernetické bezpečnosti a využívání umělé inteligence, přičemž Harrisová je ochotnější ke spolupráci, zatímco Trump preferuje izolovanější přístup.

Úvod

Prezidentské volby ve Spojených státech v roce 2024 se mají stát jedněmi z nejtěsnějších a zároveň nejzásadnějších v poslední době. Bylo by těžké najít dva více polarizující a dominantní kandidáty: současnou demokratickou viceprezidentku Kamalu Harrisovou a bývalého republikánského prezidenta Donalda Trumpa. Jednou z oblastí, kde se jejich politické programy nejvíce liší, je zahraniční politika. Kandidáti zauímají opačné postoje, pokud jde o americkou angažovanost po celém světě, přičemž Trumpův přístup je mnohem více izolacionistický, než na co byla země zvyklá v posledních několika letech. Je samozřejmé, že boj o Bílý dům bude mít obrovský dopad na Američany, ale v těchto volbách je v sázce mnoho i pro Evropu. Vztahy USA s Evropskou unií a Evropou jako celkem by mohly vypadat výrazně odlišně v závislosti na tom, kdo se v lednu příštího roku usadí v Oválné pracovně.

Oba kontinenty sdílejí podobnou politiku a hodnoty. Mnoho evropských zemí zvolilo demokratický systém, nebo se v současnosti transformuje na demokracii. Demokratické hodnoty, jako jsou lidská práva, rovnost a lidová suverenita, jsou základními principy EU i USA. Spojené státy a většina členských států EU jsou aktivními členy Severoatlantické aliance (NATO), čímž jsou tedy zavázány udržovat mír, svobodu a bezpečnost.

Transatlantické obchodní partnerství

Od konce druhé světové války si Spojené státy a evropské státy udržují velmi úzká spojení, která se dále posílila po pádu Sovětského svazu na konci studené války. „Ekonomický vztah mezi EU a USA je největší na světě – hodnota obchodovaného zboží a služeb činí více než 1 bilion eur ročně a obě strany jsou si navzájem největšími partnery jak v oblasti obchodu, tak investic“ (Berg a Meyers, 2024). Přestože je toto spojení velmi úzké, neexistuje mezi nimi žádná skutečná dohoda o volném obchodu. Nejnovější jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství začala v roce 2013, ale skončila bez výsledku v roce 2016 a formálně byla ukončena v roce 2019. Oblasti zájmu o spolupráci zahrnovaly lepší přístup na americký trh a omezení regulací. Nové předpisy pro usnadnění a zrovnoprávnění obchodu a investic, ale byly považovány za „zastaralé a již nerelevantní,“ což vedlo k jejich opuštění. Pokusu o TTIP předcházelo několik dohod, které byly zaměřeny především na podporu zdravé hospodářské soutěže a fúzí a zajištění soudržnosti mezi oběma stranami. Patří sem Dohoda o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže mezi EU a USA (1991), Dohoda o vzájemném uznávání mezi EU a Spojenými státy americkými (1998), Administrativní ujednání o účasti (1999) a Osvědčené postupy EU-USA pro spolupráci při vyšetřování fúzí (2011). V roce 2021 byla založena Rada EU–USA pro obchod a technologie. Zaměřuje se na spolupráci a soutěž v oblasti technologií, která se neustále rozvíjí a je nepochybně důležitá pro obě země. Je to také první dohoda tohoto druhu podepsaná po deseti letech, což by mohlo znovu nastartovat tento typ spolupráce a připravit cestu do budoucna. Navíc společné prohlášení ze summitu EU–USA v roce 2021 oznámilo „obnovené transatlantické partnerství pro období po pandemii, včetně oblasti obchodu“, zaměřené na „globální zdravotní výzvy, zelený růst, posílení obchodních vztahů a podporu demokratických hodnot pro bezpečnější svět“ (Evropská komise, n.d.).

Absence konkrétní dohody by se po volbách mohla stát problémem, protože „se EU postupem času stala stále více závislou na USA, které pohlcují její export. Spojené státy již dlouho fungují jako globální spotřebitel poslední instance, absorbující produkci jak z východní Asie, tak ze severní Evropy.“ (Berg a Meyers, 2024). Obchod a konkurence s Čínou jsou pro oba kandidáty prioritou. Poradci Donalda Trumpa navrhnou přeměrovat americké zdroje tak, aby mohly přímo soutěžit s Čínou, zatímco Harrisová by „skoro jistě usilovala o přenesení větší odpovědnosti na spojence, aby uvolnila americké zdroje pro jiné priority, včetně strategického soupeření s Čínou“ (Ero, 2024). EU se pravděpodobně

ocitne v tomto konfliktu bez ohledu na to, kdo zvítězí, vzhledem k rozsahu investic, které má v USA, a naopak. To má jednoznačně potenciál vyvolat napětí a zhoršení jejich transatlantických vztahů.

Harrisová vs. Trump: politické změny bez ohledu na výsledek

Jedním z hlavních problémů Harrisové kampaně je občasná nejasnost jejího programu, což platí i pro zahraniční politiku. Tato nejednoznačnost vyvolává po celém světě otázky, jak se její přístup bude lišit od současného prezidenta Bidena – nebo zda se bude vůbec lišit. Její program zmiňuje „cesty do 21 zemí a setkání s více než 150 světovými lídry“ (Harris for President, 2024), ale mnozí se obávají, že „relativní nedostatek zkušeností v zahraniční politice by Čína a Rusko mohly využít aktivitami v jiných regionech, což by znamenalo, že Evropa by musela bojovat o pozornost“ (Blockmans, 2024).

Na druhou stranu, hlavní obavou ohledně zvolení Trumpa jsou možné důsledky pro demokratické principy doma i v zahraničí. Evropané vnímají Trumpa jako autoritářského vůdce a panují obavy, že by jeho zvolení mohlo být spojeno s oslabením demokracie. Navíc Evropa, podobně jako Spojené státy, zažívá nárůst krajně pravicových organizací a stran. Pokud by Trump získal druhé funkční období, je pravděpodobné, že by i evropské volby měly podobné výsledky, protože „krajní pravice by se cítila posílena jak ve Spojených státech, tak v Evropě“ (Vinjamuri, 2024).

Možná největším důsledkem těchto voleb bude zapojení USA do NATO a do globálních záležitostí obecně. Trumpova zahraniční politika je založena na „odmítnutí globalismu a přijetí patriotismu“ (Donald J. Trump for President, 2024), kdy otevřeně hovořil o snížení amerického podílu v NATO. To vyvolává obavy zejména mezi evropskými zeměmi, protože mnoho aktivit EU je úzce propojeno s americkým působením. Důležité je, že oba kandidáti souhlasí s tím, že Evropa potřebuje větší autonomii v oblasti obranných výdajů. Rozdíl mezi nimi však spočívá v rozsahu, do jakého by se to mělo uskutečnit; zatímco „Harrisová představuje kontinuitu“ (Ero, 2024) a je nepravděpodobné, že by zásadně změnila Bidenovu transatlantickou politiku, „Trumpova administrativa by mohla snížit závazky USA vůči evropské obraně a zároveň povzbudit krajně pravicové evropské politiky, kteří se staví proti silnější a více integrované Evropě“ (Ero, 2024). Přesto „Spojené státy budou nadále ostražitě vůči evropským regulačním tendencím. Evropa bude i nadále čelit tlaku ze strany Spojených států, aby více utrácela, více jednala a více spolupracovala, bez ohledu na to, kdo bude příštím prezidentem“ (Vinjamuri, 2024).

Globální bezpečnostní spolupráce

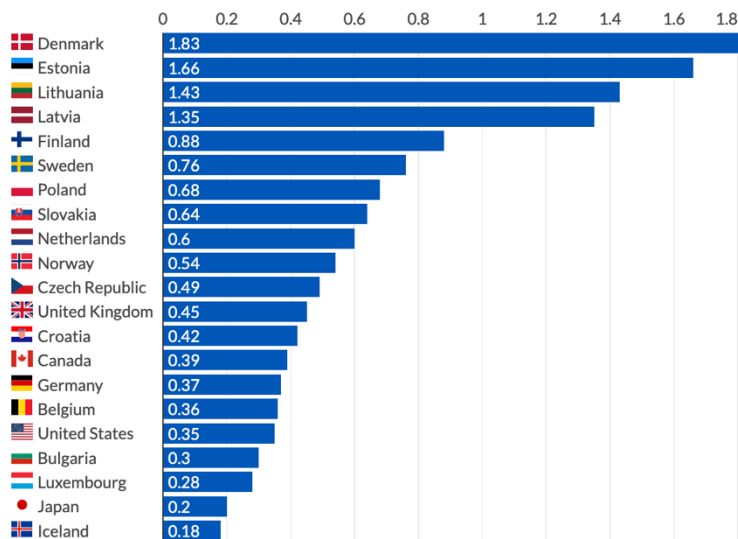
Jedním z největších sporných bodů mezi kandidáty, pokud jde o Evropu, je probíhající válka mezi Ruskem a Ukrajinou. Za poslední dva a půl roku musely Spojené státy balancovat mezi poskytováním pomoci a munice Ukrajině, aniž by se přímo zapojily do eskalujícího konfliktu s Ruskem. Nejvýraznější rozdíl v přístupu kandidátů k transatlantické spolupráci spočívá v tom, že „Trump využívá Evropu jako arénu, kde může předvést své schopnosti vyjednávání a svou rozhodnost“, zatímco „pro Harrisovou je zaměření na Evropu prostředkem k posílení amerického vedení prostřednictvím budování koalic a otevírá prostor pro diskusi o hodnotách a americké identitě“ (Berzina, 2024).

Velkou částí obav představuje náklonnost a blízkost Trumpa k ruskému prezidentovi Vladimíru Putinovi. To, spolu s Trumpovým tvrzením, že by konflikt mohl vyřešit během jednoho dne, vyvolává v Evropě obavy z možnosti silnější podpory Ruska ze strany USA. To by nejen podkopalo suverenitu Ukrajiny a demokratické principy v Evropě, ale také otevřelo prostor pro rozšíření ruského vlivu na evropském kontinentu, podobného tomu z období studené války a Železné opony. Je však důležité poznamenat, že ani vítězství Harrisové neposkytuje jistotu ohledně budoucího přístupu k Ukrajině. Politická nezřetelnost zůstává jedním z klíčových slabých míst její kampaně, protože „zdůraznila

kontinuitu podpory a amerického vedení při pomoci Ukrajině, ale neodpověděla na otázku, jak by se její přístup v jednání s Putinem lišil od přístupu prezidenta Bidena“ (Berzina, 2024). Harrisová by pravděpodobně čelila opozici a omezením ze strany Kongresu USA ohledně míry pomoci a podpory, vzhledem k rozporům mezi stranami ve Sněmovně reprezentantů a Senátu.

Graf 1: Přidělení pomoci Ukrajině

Bilaterální pomoc jednotlivých zemí Ukrajině, % HDP (Pomoc přidělená mezi lednem 2022 a červnem 2024, založeno na HDP za rok 2021).



Severské a baltské země patří mezi lídry v poskytování pomoci Ukrajině, zvláště při výpočtu jako podíl HDP. Zdá se, že mezi nimi vzniká „blok odstrašení“ tváří v tvář ruské agresi vůči jejich sousedům.

Zdroj: Geopolitical Intelligence Services, via statistia.com

Aby situace byla ještě složitější, Evropa se také potýká s vlastními interními debatami o tom, jak pokračovat v podpoře Ukrajiny během války. Geopolitika hraje pro členy EU mnohem významnější roli než pro USA, a to vzhledem k jejich blízkosti ke konfliktu, což je jasně vidět na výši pomoci poskytované jednotlivými zeměmi. Jak ukazuje výše uvedený graf, mezi nejvýraznější zastávce patří severské státy, Polsko a Česká republika. EU však není jednotná, přičemž se formuje proruský blok, zahrnující například Maďarsko a Slovensko, což činí stanovení jednotného postupu pro celou organizaci stále obtížnějším.

Kromě tohoto rozkolu je evropská bezpečnost opět silně závislá na americké angažovanosti v NATO, neboť baltské státy jako Estonsko, Lotyšsko a Litva spolu s Polskem opakovaně vyjadřují obavy z potřeby vytvořit fyzickou obrannou linii proti Rusku a Bělorusku. S Německem, které významně snížilo svou pomoc, a Spojeným královstvím, které svou podporu naopak zdvojnásobilo, a také s Francií a Německem, které jsou pod silným tlakem k co nejrychlejšímu ukončení konfliktu, je výsledek voleb v USA a následný směr jejich politiky pravděpodobně zásadní pro to, jak bude Evropa pokračovat v řešení tohoto konfliktu.

Absence konkrétních stanovisek ze strany USA i EU se již odráží v pokračujícím konfliktu na Blízkém východě, který navzdory různým návrhům na příměří stále eskaluje. Vedení USA v těchto jednáních bylo poměrně problematické. Po krátkém příměří a propuštění rukojmích v loňském listopadu bylo několik dohod zmařeno, a ani po více než roce války není konec konfliktu na dohled. Evropa v této klíčové oblasti spoléhá na vedení USA, zejména kvůli geografické blízkosti Blízkého východu a jeho geopolitickému dopadu. EU se také dosud nepodařilo převzít iniciativu ve snaze konflikt ukončit.

„Ani Harrisová, ani Trump nepředložili řešení, která by výrazně změnila přístup současné administrativy, a oba by pravděpodobně nadále poskytovali téměř bezpodmínečnou podporu Izraeli, byť by se jejich přístupy mohly lišit“ (Ero, 2024). Nedostatek konkrétních plánů v jejich programech tak ztěžuje jakékoli předpovědi ohledně budoucího vývoje situace. Harrisová čelí v tomto volebním cyklu výrazné kritice za nedostatečnou reakci na humanitární krizi v Gaze, vzhledem k její současné roli v Bidenově administrativě. Přestože v porovnání s ostatními ve vládě USA výrazněji podporuje myšlenku příměří, což naznačuje možný větší tlak na Izrael k ukončení útoků, neexistuje žádné konkrétní prohlášení ani plán. Pokud by byla zvolena, „a pokud Harrisová nezmění politiku USA na Blízkém východě a ani Evropa to nedokáže, způsobí to oslabení postavení kolektivního Západu“ (Sasnal, 2024).

Trump naopak vždy Izrael výrazně podporoval a během svého prezidentství vyvíjel na Blízkém východě aktivitu, ačkoliv současnou válku označil za příliš dlouhou. Není jasné, jaký by zvolil postup, pokud by byl znovu zvolen, avšak jeho přístup by mohl zahrnovat povolení agresivnější odvety ze strany Izraele.

Dalšími výzvami jsou kybernetická bezpečnost a využití umělé inteligence. Stále existuje mnoho nejistot ohledně schopností a využití AI. V této oblasti je však Evropa v nevýhodě, protože „v oblasti kybernetické bezpečnosti, hybridních hrozeb, vzestupu umělé inteligence a snahy o vesmírnou dominanci je Evropa jako dítě v lese bez silného partnera v USA“ (Sasnal, 2024). Na druhou stranu, kybernetická bezpečnost a AI jsou sektory, které obě strany berou vážně, což dokazuje i fakt, že začátkem tohoto roku byla podepsána formální dohoda. Vedle existující Rady EU–USA pro obchod a technologie byla v září podepsána Konvence o AI mezi USA, Británií a několika členskými státy EU. Jde o první právně závaznou mezinárodní dohodu, která se zaměřuje na AI a „řeší rizika, která AI může představovat, přičemž podporuje odpovědnou inovaci“ (Reuters, 2024). Signatáři mohou rovněž přijmout nebo zachovat legislativní, správní nebo jiná opatření, která naplní ustanovení této dohody (Reuters, 2024). Taková hmatatelná dohoda je nezbytná vzhledem k nepředvídatelnosti budoucí ochoty spolupráce s USA; není pouze formálnější a použitelnější než zastaralé dohody, které byly základem nedávných transatlantických vztahů, ale pokud by Harrisová zvítězila, „díky jejímu hlubokému ocenění spojení by mohla Evropa získat příležitost k inovacím a spoluvytváření nového kola transatlantických politik k posílení evropské bezpečnosti“ (Berzina, 2024).

Americké vedení je zásadní při řešení dalších globálních hrozeb, které přímo ovlivňují Evropu, jako jsou války na Blízkém východě, kybernetické útoky a svoboda plavby v mezinárodních vodách. Administrativa Harrisové, která by upřednostňovala mezinárodní spolupráci v boji proti autoritářství a byla by ochotná se zapojit do společných snah s evropskými spojenci, by posílila transatlantickou schopnost čelit těmto hrozbám. Naopak, očekávaný více nestálý, jednostranný a izolacionistický přístup během druhého Trumpova funkčního období by zanechal Evropu zranitelnější, protože Evropa značně spoléhá na americké zpravodajské, vojenské schopnosti a diplomatický vliv při zvládnutí těchto výzev (Blockmans, 2024). Tento sektor by měl pro Evropu neocenitelné výhody v případě Harrisové prezidentství, což je jeden z důvodů, proč mnoho lídrů doufá v její vítězství.

Závěr: Jak se Evropa může chránit

Evropa často hledá u USA inspiraci, jak postupovat. Úzká spolupráce, která nyní existuje, se však určitě nějakým způsobem změní, ať už volby dopadnou jakkoli. Průzkumy jsou obtížně čitelné vzhledem k těsnosti výsledků a nepředvídatelnosti volební účasti v USA, takže EU se musí připravit na dvě výrazně odlišné situace po zveřejnění výsledků. Evropa musí začít jednat samostatně a zavést opatření, která ji ochrání před možnou změnou v jejím nejdůležitějším spojení. Přestože doufá ve vítězství Harrisové, která je otevřená globalismu, musí být připravena i na reálnou možnost druhého funkčního

období Trumpa. V současnosti „bez jasného závazku ze strany USA by NATO postrádalo politické vedení a konvenční i jaderné kapacity k obraně Evropy“ (von Daniels, 2024), což znamená, že evropské státy by měly začít zvyšovat své výdaje na obranu a posilovat svou mezinárodní roli. Tento krok bude nezbytný bez ohledu na vítěze voleb. Klíčové ale je, jak bude vypadat angažovanost USA v NATO po 5. listopadu, což není prozatím jasné.

Pokud jde o obchod a ekonomiku, „EU by měla být aktivnější a usilovat nejen o obranu stávajících obchodních vazeb, ale také o posílení transatlantické spolupráce“ (Berg a Meyers, 2024). Smyslem transatlantických vztahů je totiž vzájemná spolupráce, nikoli jednostranné výhody. Evropská unie a další evropské země jsou silnými hráči. Jsou plně schopné iniciovat rozhovory, případně dokonce spolupracovat s USA na řešení problémů, jako je Čína, a pokračovat v dohodách týkajících se volného obchodu, technologií, kybernetické bezpečnosti a umělé inteligence. Bylo by ještě efektivnější, kdyby se členské státy EU spojily do jednotného celku a pracovaly na řešení současných rozporů, které nadále rostou. Diplomacie bude klíčová, ať už volby dopadnou jakkoli, a může být využita ve prospěch obou kandidátů při řešení otázek, jako je Čína.

Nelze předem vědět, kdo zvítězí, zvláště v den voleb. Jediné, co může Evropa udělat, je doufat v nejlepší výsledek, připravit se na nejhorší a nadále posilovat svou obranu a politické iniciativy. „I když jsou mezi oběma prezidentskými kandidáty rozdíly, je stále jasnější, že EU musí převzít větší odpovědnost za svou vlastní bezpečnost a zahraniční politiku, ať už bude v Bílém domě kdokoli – a to jak pro současnost, tak i pro budoucnost, kdy by mohly USA prosazovat politiky, které by Evropu vystavily riziku“ (Ero, 2024).

Zdroje

- Berg, A., and Meyers, Z. (3 October 2024). Surviving Trump 2.0: What does the US election mean for Europe's economy? Centre for European Reform. <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2024/surviving-trump-20-what-does-us-election-mean-europes-economy>. Accessed 25 October 2024.
- Berzina, K. (18 September 2024). Two Views of Europe" Transatlantic Security Looms Large in the Trump-Harris Debate. *German Marshall Fund*. <https://www.gmfus.org/news/two-views-europe-transatlantic-security-looms-large-trump-harris-debate>. Accessed 25 October 2024.
- Blockmans, S., Sasnal, P., Vinajmuri, L. , and von Daniels, L. (3 September 2024). Why the U.S. Presidential Election Matters for Europe. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/why-us-presidential-election-matters-europe>. Accessed 25 October 2024.
- Donald J Trump for President. (2024). Issues. <https://www.donaldjtrump.com/issues>. Accessed 25 October 2024.
- European Commission. (n.d.) Bilateral relations with United States of America. https://competition-policy.ec.europa.eu/international-relations/bilateral-relations/usa_en. Accessed 25 October 2024.
- European Commission. (n.d) Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Documents. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-states/eu-negotiating-texts-ttip_en. Accessed 25 October 2024.
- European Commission. (n.d.) United States. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-states_en. Accessed 25 October 2024.
- Ero, C. (15 October 2024). The EU Awaits the U.S. Vote as Conflicts Rage. *International Crisis Group*. <https://www.crisisgroup.org/global/eu-awaits-us-vote-conflicts-rage>. Accessed 25 October 2024.
- Harris for President. (2024) Issues. <https://kamalaharris.com/issues/>. Accessed 25 October 2024.
- Hedlund, S. (17 September 2024). Europe's new Iron Curtain. *Geopolitical Intelligence Services*. <https://www.gisreportsonline.com/r/new-iron-curtain/>. Accessed 25 October 2024.
- Reuters. (5 September 2024). US, Britain, EU to sign first international AI treaty. [https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/us-britain-eu-sign-agreement-ai-standards-ft-reports-2024-09-05/#:~:text=Sept%205%20\(Reuters\)%20%2D%20The,Europe%20human%20rights%20organisation%20said](https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/us-britain-eu-sign-agreement-ai-standards-ft-reports-2024-09-05/#:~:text=Sept%205%20(Reuters)%20%2D%20The,Europe%20human%20rights%20organisation%20said). Accessed 25 October 2024.
- Cover Image: US Embassy in The Czech Republic. (n.d.). Transatlantic Trade and Investment Partnership (T-TIP). <https://cz.usembassy.gov/our-relationship/ttip/>

Autor



ALEXANDRA KEATING

Alexandra Keating je stážistkou v Institutu pro politiku a společnost a studentkou třetího ročníku na University of Delaware. Studuje komunikaci (se zaměřením na média) a mezinárodní vztahy (se zaměřením na zahraniční politiku USA a národní bezpečnost, s regionální specializací na Evropu). Má vedlejší specializace na žurnalistiku a evropská studia. Alexandra tráví tento semestr v Praze v rámci programu CEA CAPA Education Abroad a studuje na Anglo-American University. Mezi její zájmy patří mezikulturní komunikace, žurnalistika, zahraniční politika, diplomacie a bezpečnost.

Vydavatel



INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.



Martinská 2, 110 00 Prague 1



+420 602 502 674



www.politikaspolecnost.cz



office@politikaspolecnost.cz